

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „TEOLOGIE ȘI LOGICĂ”

(Arad, 18–19 aprilie 2013)

MARIUS DOBRE

În organizarea Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Aurel Vlaicu” din Arad și a Institutului de Filosofie și Teologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, a avut loc în aula facultății mai sus menționate simpozionul „Teologie și Logică”.

Alăturarea celor două domenii care au depășit demult aparenta ireconciliabilitate a fost un nou prilej de a arăta unul altuia utilitatea teoretică în cercetarea teologică sau filosofică. Că a fost vorba de o logică speculativă, capabilă să înglobeze cu succes discursul sau faptul religios, de logica obișnuită (fie în varianta clasică, fie în cea modernă), capabilă să structureze (și nu să distrugă) discursul religios, de simpla raționalizare sau analiză conceptuală a dogmelor și enunțurilor de credință, comunicările celor prezenți au fost toate în acord cu ideea expusă mai sus, anume că cele două domenii pot conviețui cu succes, unul dintre ele (logica) putând sta la baza celuilalt (teologia).

Majoritatea participanților au fost profesori de la Facultatea de Teologie din Arad sau cercetători de la Institutul de Filosofie și Psihologie, dar au fost și invitați de la Facultatea de Filosofie a Universității de Vest din Timișoara sau de la diferite instituții monahale locale.

Prima zi, joi, 18 aprilie, a debutat cu un *Te Deum* ținut în Capela Facultății de Teologie. Au urmat Cuvântările de salut: ÎPS dr. Timotei Sevcicu, arhiepiscopul Aradului; prof. univ.dr. Ramona Lile, rectorul Universității „Aurel Vlaicu”; prof. univ. dr. Lizica Mihaș, președintele Consiliului Academic al Universității „Aurel Vlaicu”; acad. Alexandru Surdu, directorul Institutului de de Filosofie și Teologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române; pr. prof. dr. Ioan Tulcan, decanul Facultății de Teologie din Arad. După aceste cuvântări a avut loc un scurt concert coral având ca protagoniști câțiva studenți ai Facultății de Teologie, după care au venit cele două reprize de susținere a comunicărilor (întrerupte de dezbaterile de rigoare), având ca moderatori pe Adrian Lemeni (prima) și Mihai D. Vasile, pr. Ștefan Buchiu (cea de a doua). Au susținut comunicări: acad. Alexandru Surdu, *Logica religiei. Realizări și perspective*; Mihai D. Vasile, *Logica*

resemnificării religioase; pr. Ștefan Buchiu, *Argumentația logică a dogmei hristologice în „Dogmatica” Sf. Ioan Damaschin*; Ioan Biriș, *Soluții logice pentru dogmele religioase: de la Lucian Blaga la Constantin Noica*; Cosmin Dumitrescu, *Trinitatea din perspectiva logicii dialectico-speculative*; Adrian Lemeni, *Implicații epistemologice ale teoremelor lui Godel valorificate în relația dintre teologie și logică*; Dragoș Popescu, *Argumentul ontologic la Hegel*; pr. Daniel Buda, *Logica în opera Sf. Eustațiu al Antiohiei*; Ștefan Dominic Georgescu, *Conceptul de Absolut la Hegel*.

În a doua zi a simpozionului, vineri, 19 aprilie, a continuat susținerea comunicărilor, moderate în prima parte de acad. Alexandru Surdu și Cristinel Ioja, în a doua parte de Florea Lucaci și pr. Daniel Buda. Au mai prezentat comunicări: Teodor Dima, *Logică și religie*; Florea Lucaci, *Interpretări logico-filosofice în cuvântările despre Dumnezeu ale Sf. Grigorie Teologul*; pr. Nicolae Brânzea, *Logica dogmelor*; Mihai Popa, *Imaginar istoric și discurs filosofic în „Divanul” lui Dimitrie Cantemir*; Nicolae Georgescu, *Fiorul religios în primele poezii ale lui Mihai Eminescu*; pr. Ioan Tulcan, *Relevanța catafatismului în teologie pentru exprimarea logică a experienței Bisericii*; pr. Ion Popescu, *Elemente de logică în epistolele pauline*; Cristinel Ioja, *Structura logic-paradoxală a dogmei hristologice în „Ambigua” Sf. Maxim Mărturisitorul*; Sergiu Bălan, *Concepția lui Collingood despre religie*; Marius Dobre, *Diferențe conceptuale între ortodoxie și catolicism în viziunea lui Mircea Vulcănescu*; arhim. Teofan Mada, *Raționalitatea credinței în Dumnezeu*.

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ „SPIRU HARET(1851-1912)”

TRIUMFUL PEDAGOGIEI ROMÂNEȘTI

(București, 17 mai 2013)

MIHAI POPA

Pe data de 17 mai 2013, a avut loc în Aula Academiei Române sesiunea științifică „Spiru Haret (1851–1912), triumful pedagogiei românești”, organizată de Secția de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie și Științele Educației a Universității București. Lucrările au fost moderate de către domnul acad. Alexandru Surdu. Cuvântul de deschidere a fost susținut de președintele Academiei Române, acad. Ionel Haiduc. Au fost prezentate lucrări despre contribuția lui Spiru Haret, în domeniul științelor educației, sociologiei sau învățământului național de către acad. Mircea Malița, *Moștenirea lui Haret*, prof. univ. dr. Ion Negruț-Dobridor, *Concepția sociologică a lui Spiru Haret și fundamentele pedagogiei*, prof. univ. dr. Emil Păun, *Concepția sociologică a lui Spiru Haret despre învățământ, școală și educație*, prof. univ. dr. Viorel Niculescu, *Spiru Haret: pedagogie și umanism*, prof. univ. dr. Ovidiu Pânișoară, *Actualitatea ideilor pedagogice ale lui Spiru Haret*. În cuvintele vorbitorilor au fost subliniate valoarea și actualitatea activității științifice, politice și pedagogice a personalității evocate.

Spiru Haret s-a remarcat după susținerea doctoratului în matematică la Universitatea din Paris, la 18/30 ianuarie 1878, cu o teză despre mecanica cerească, având titlul *Sur l'invariabilité des grands axes des orbites planétaires*. Cariera științifică și-a continuat-o în țară, ca profesor de mecanică al Universității din București, în 1878, și profesor de geometrie analitică la Școala de Poduri și Șosele, în 1881. Ulterior, preocupat de problemele școlii românești, devine, în 1882, membru în Consiliul permanent al instrucției, inspector general al școlilor (1883-1885) și secretar general al Ministerului Cultelor (februarie 1885-aprilie 1888). Datele de mai sus sunt preluate după Traian Lalescu, cel care îl omagia cu ocazia împlinirii a 60 de ani. Tot el îi va prezenta lucrarea *Mecanica socială* într-o recenzie apărută în *Convorbiri literare* (XLV, 1911), un studiu prin care Spiru Haret aplică logic de tip matematic în studierea fenomenelor sociale. Dinamica vieții sociale poate fi studiată, în opinia sa, cu ajutorul postulatelor mecanicii, dacă „se poate stabili pe cale experimentală [...] că aceste postulate sunt adevărate și în societate”.

Plecând de la studiile sale în domeniul matematicii, coroborate cu experiența didactică și administrativă, în urma căreia a căutat să sistematizeze doctrina pedagogică și sistemul de învățământ, Haret introduce în studiul sociologiei o serie

de concepte din domeniul științelor exacte, astfel încât forțele care acționează la nivel social și istoric să fie teoretizate cu ajutorul teoriei matematicii sau mecanicii (mecanica socială). Nu este singulară inițiativa sa, spune Lalescu, Haret putând avea ca exemplu economia politică matematică sau școala matematică a lui Cournot și Quételet, continuată de Panteleoni, Jevons, Vilfredo Pareto și Wolras, care divizează disciplina economică în economie politică și economie politică aplicată. Logica mecanicii sociale nu poate fi însă redusă la cea matematică, la raportul dintre forțele sociale ori la studiul statistic, sociologia „geometrică” trebuind să ia în considerație și fenomenele culturale ca și pe cele istorice, doctrinele politice și studiile etnografice, antropologice ș.a. Este însă o contribuție prin care Haret a prezentat opiniei științifice naționale și europene o ipoteză de studiu sociologic formulată clar și concis, care a fost apreciată ca atare în mediul academic.

Spiru Haret a rămas în conștiința contemporană ca un reformator al Școlii românești, iar majoritatea celor care l-au evocat cu ocazia acestor sesiuni științifice a subliniat modul în care a știut să îmbine pregătirea științifică și activitatea politică. Cercetarea sa în domeniile științelor exacte și a științelor sociale, chiar dacă nu a dus la o definiție „metrică” a omului social sau la aprecierea numerică a valorii morale sau intelectuale a indivizilor, a contribuit, fără îndoială, la dezvoltarea metodelor sociologice și îmbunătățirea educației în școlile noastre începând cu cele sătești și terminând cu învățământul universitar de cel mai înalt nivel.

SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN NOICA”

EDIȚIA A V-A

CUM E CU PUTINȚĂ CEVA NOU

(Timișoara, 24–25 mai 2013)

VICTOR EMANUEL GICA

Organizat anual de Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române și ajuns la a V-a ediție, Simpozionul Național *Constantin Noica* s-a desfășurat în acest an la Timișoara, în zilele de 24 și 25 mai, cu concursul Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării și Institutului de Cercetări Social-Politice din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Tema ediției – „Cum e cu puțință ceva nou”, inspirată din titlul tezei de doctorat publicată de Constantin Noica în anul 1940, a atras un număr mare de participanți cu comunicări științifice și un numeros public interesat de cugetarea și de personalitatea filosofului român.

În deschiderea oficială a Simpozionului au luat cuvântul prof. univ. dr. Marilen Pirtea, rectorul Universității de Vest din Timișoara, conf. dr. Gheorghe Clitan, decanul Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării, precum și acad. Alexandru Surdu, directorul Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române.

Lucrările primei zile a Simpozionului au fost moderate, în prima parte, de prof. univ. Dr. Ioan Biriș. Au fost susținute următoarele comunicări: acad. Alexandru Surdu, *Posibilitatea noului în filosofie*; prof. univ. dr. Ioan Biriș, *Logica invenției spirituale și problema inerenței la Constantin Noica*; prof. univ. dr. Ionel Bușe, *Constantin Noica: autobiografia unei idei și logosul verbo-iconic*; prof. univ. dr. Ion Dur, *Între „omul mediocru” și inerția „domnișorului mulțumit”*; prof. univ. dr. Nicolae Georgescu, *Orizonturi mereu noi în eminescologie*; cercetător științific I dr. Ionuț Isac, *Între „Philosophia Perennis” și „Ingenuum Perenne”. Constantin Noica despre cum e cu puțință ceva nou*; conf. univ. dr. Alexandru Petrescu, *Morfologia inițierii și desprinderii lui C. Noica de idealismul german*; conf. univ. dr. Adrian Niță, *Între modernitate și romantism: Noica despre individual*; cercetător științific III dr. Claudiu Baci, *Noul și principiul parmenidian al identității: o abordare noiciană*; lector univ. dr. Lucian Vasile Szabo, *Imagologie, gazetărie și aprecieri inconfortabile la Constantin Noica*.

În finalul primei părți au avut loc două lansări de carte. Cea dintâi a cuprins prezentarea, de către domnul Gheorghe Clitan, a volumului reunind lucrări științifice ale profesorului Constantin Grecu, intitulat *Logica și filosofia interogației*, și a fost urmată de mai multe luări de cuvânt care au omagiat activitatea deosebită a profesorului timișorean.

Domnul Dragoș Popescu a prezentat volumul *Simpozionul Național Constantin Noica, ediția a IV-a. „La început era Cuvântul”* (coord. Alexandru Surdu, ediție îngrijită de Ovidiu G. Grama, București, Editura Academiei Române, 2013).

În partea a doua, destinată comunicărilor și discuțiilor pe marginea acestora, au prezentat: prof. univ. dr. Florea Lucaci, *Platon, după Noica, sau despre geneza noului în ordinea gândirii*; prof. univ. dr. Cornel Haranguș, *Noica despre cultura europeană*; conf. univ. dr. Gheorghe Clitan, *Ipostaze ale lui „Cum e cu puțință ceva nou” în gândirea critică*; c.ș. III dr. Dragoș Popescu, *Noica și Hegel*; lector univ. dr. Claudiu Mesaroș, *Regional, național, universal*; lector univ. dr. Cătălin Stănciulescu, *Nelimitatul care poate fi înțeles este rostirea*; c.ș. III dr. Titus Lates, *Logica lui Hermes și posibilitatea unei logici a invenției*; c.ș. III dr. Marius Dobre, *Cum e cu puțință să-ți iubești condiția de român. Cazul Constantin Noica*; asist. univ. dr. Iasmina Petrovici, *Decadență și responsabilitate. Câteva considerații privind etica lui Constantin Noica*; c.ș. III dr. Mihai Popa, *Cum e posibil ceva nou în știința Renașterii din perspectiva lui Constantin Noica*; dr. Marian Nencescu, *Timpul blând vs kairos – paradigme ale temporalității umanizate*; drd. Doina Rizea, *Excesul ca măsură a încrederii la gruparea „Criterion”*; student masterand Sergiu Spătan, *Despre proprietățile dispoziționale sau cum este cu puțință schimbarea*; c.ș. III drd. Victor Emanuel Gica, *Șase funcții judicative la Constantin Noica*; prof. Raluca Zablatoschi, *Noica: filosofia – „un joc secund mai pur”*; dr. Adrian Mircea Dobre, *Conceptul de cultură la Noica și Rădulescu-Motru*.

Programul celei de-a doua zile a Simpozionului a fost destinat, în prima parte, lucrărilor și discuțiilor, avându-l ca moderator pe academician Alexandru Surdu.

În cadrul acesteia au prezentat: acad. Alexandru Boboc, *Kant în interpretarea lui Noica*; prof. univ. dr. Mircea Lăzărescu, *Constantin Noica și orizontul întrebărilor filosofice*; lector univ. dr. Ion Hirghiduș, *Constructivismul culturii de tip ontologic și spiritul unei mathesis universalis*; cercetător șt. III dr. Mihail M. Ungheanu, *Metafora vie: mediere între vechi și nou*; prof. dr. Ion Filipciuc, *Constantin Noica, în retragerea duhovnicească din Cernăuți (august 1943)*; cercetător șt. Dr. Ștefan-Dominic Georgescu, *Noica despre conceptul de situație logică*; dr. Mihaela Meral Ahmed, *Noul de la Noica la filosofia postmodernă: Rolul tradiției filosofice în reinventarea ineditului*; drd. Johanna Ioana Schweighoffer, *Etnie și națiune – concepte ale unui univers semantic controversat*; prof. dr. Florentina Leucuția, *Despre „...simțind de tânăr că un cuvânt poate fi mângâiat sau compătimit ca o ființă vie”*; cercetător șt. drd. Șerban N. Nicolau, *Cum e cu puțință ceva nou și interpretarea lui Aristotel*; cercetător șt. asoc. drd. Cezar Roșu, *Logica invenției și ieșirea din blocajul tautologic*; Marian Rădulescu (critic de film), *Noica și ochiul interior al cinematografului*.

A doua parte lucrărilor a inclus vizionarea filmului „Cărățile din Păltiniș. O preambulă cu filosoful Constantin Noica”, urmată evocarea unor momente din

viața lui Constantin Noica de către unii dintre participanți, care au avut ocazia să-l cunoască personal pe filosoful român. Au luat cuvântul: prof. univ. dr. Mircea Lăzărescu, prof. dr. Ion Filipciuc, conf. univ. dr. Ilona Bîrzescu, prof. univ. dr. Dan Negrescu, prof. univ. dr. Adriana Babeți, prof. univ. dr. Constantin Grecu.

În ultima parte, destinată comunicărilor și discuțiilor pe marginea acestora, au prezentat: acad. Teodor Dima, *Explicația în logica lui Hermes*, prof. univ. dr. Anton Adămuț, *Despre cum e cu puțință ceva nou – cazul Diotima și problema ironiei*; cercetător șt. III dr. Mona Mamulea, *Ce aduce nou filosofia românească?*; conf. univ. dr. Marin Diaconu, *Colaborarea lui Noica la Gazeta literară și România literară*; prof. univ. dr. Mihai D. Vasile, *Arheitate și noutate în Cuvântul dintru început* și cercetător șt. drd. Ovidiu G. Grama, *Despre progres în filosofie*.

Comunicările științifice prezentate în cadrul lucrărilor vor alcătui cuprinsul volumului *Simpozionul Național Constantin Noica, ediția a V-a. „Cum e cu puțință ceva nou”*.

Diversitatea abordărilor reflectată prin subiectele comunicărilor, care nu s-au limitat la domeniul strict al filosofiei, a fost în mod evident încurajată și de tema ediției Simpozionului, „Cum e cu puțință ceva nou” – o temă deschisă către domenii variate ale culturii, însă această diversitate dovedește interesul deosebit de care se bucură și astăzi opera și personalitatea lui Constantin Noica.

Alături de lucrările specifice sesiunilor de comunicări științifice, ediția a V-a a Simpozionului *Constantin Noica* a prilejuit și alte manifestări și evenimente: Sesiune de eseuri ale studenților de la specializarea Filosofie a Universității de Vest din Timișoara și ale elevilor care au câștigat concursul „Din lumea Sofiei” (24-25 mai); expoziția de grafică și artă plastică a lucrărilor elevilor de la Liceul de Artă Plastică din Timișoara, coordonator prof. Adela Kun (24 mai); *Vitrina cu cărți* – expoziție de ediții princeps Constantin Noica, realizată de studenții specializării Științe ale Informării și Documentării din cadrul Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării, coordonator: lector univ. dr. Maria Micle.

Interesul deosebit față de evenimentele prilejuite de Simpozion a fost reflectat și în afara spațiului propriu-zis de desfășurare a acestuia, în presa și în mass-media locală, domnii academicieni Alexandru Surdu și Alexandru Boboc fiind invitații speciali ai unei emisiuni de televiziune dedicată evenimentului.

COLOCVIUL INTERNAȚIONAL „EMIL CIORAN”

EDIȚIA A XVIII-A

TRANSFIGURATIONS

(Sibiu–Rășinari, 16–18 mai 2013)

MARIUS DOBRE

Pe meleagurile natale ale lui Emil Cioran s-a reluat anul acesta colocviul internațional dedicat acestuia (după o pauză de un an, datorată dispariției dintre cei vii, în 2012, a principalului organizator al acestei manifestări științifice, Eugène van Itterbeck, director al Centrului de Studii Cioran și editor al publicației „Cahiers Emil Cioran. Approches critiques”).

Colocviul a fost organizat de Facultatea de Litere și Arte a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, Departamentul de Studii Romanice, Colectivul de Studii Franceze și Francofone în colaborare cu Biblioteca „Astra”, Centrul Cultural Interetnic „Transilvania” din Sibiu, Primăria Rășinari. Partener media a fost Radio România Târgu Mureș, reprezentat de Margareta Pușcaș.

În prima zi a colocviului, pe 16 mai, la Facultatea de Litere și Arte, a avut loc mai întâi un atelier de traducere sub direcția lui Nicolas Cavaillès (tânăr traducător din română în franceză) și a Mihaelei Gențiana-Stănișor, cu participarea lui Fernando Klabin din Brazilia. A urmat prezentarea comunicărilor studenților, ședință mediată de Doina Constantinescu, și prezentarea revistei „Europa” din Novi Sad (Serbia) de către Pavel Gătăianțu, directorul revistei.

Lucrările celei de a doua zi a colocviului au avut loc în corpul nou al Bibliotecii „Astra” și au început cu un cuvânt de deschidere al Alexandrei Mitrea, decan al Facultății de Litere și Arte. Conferința inaugurală a fost susținută de Nicolas Cavaillès (Franța): *Scandale et déception*. Au urmat trei reprise de comunicări ale invitaților. Au conferențiat: Aurélien Demars (Franța) – *Le mal de la transfiguration*; Sara Danièle Bélanger Michaud (Canada) – *La conversion comme paradigme d'une dialectique écriture-lecture*; Caroline Laurent (Franța) – *Contre les Lumières, deux lumières de Cioran*; Pierre Garrigues (Tunisia) – *Transfigurations: défiguration, „Des gueules, des gueules partout”*; Sorin Lavric (România) – *Cioran et Noica. La rétrospective d'une amitié*; Gabriel Popescu (România) – *En traversant „une poétique/poétique de l'ambiguïté” cioranienne vers une herméneutique de celle-ci: l'ambiguïté de Cioran comme trans-figuration*

de sa peur politique – selon le modèle de Gracián; Marin Diaconu (România) – *Emil Cioran și Petru Comarnescu*; Josef Schovanec (Franța) – *Transfigurer le langage: Cioran et la réécriture de Heidegger*; Rodica Fofiu (România) – *Cioran à propos de la „Transfiguration de la Roumanie”. Extraits de correspondance*; Mihaela Gențiana-Stănișor (România) – *„Aveux et anathèmes” ou la transfiguration de la philosophie*; Mircea Lăzărescu (România) – *La question du doute chez Cioran et sa relation avec le scepticisme spirituel du XXe siècle*; Marius Dobre (România) – *La transfiguration d’un amour, l’amour du pays*; Mihai Popa (România) – *Art et transfiguration humaine chez Cioran*; Doina Constantinescu (România) – *Les nostalgies de Cioran – une schéhérezade insomniaque*; Ana Selejean (România) – *Emil Cioran dans un tableau de génération*; Carmen Opreșor (România) – *Emil Cioran: masque qui rit, masque qui pleure*. Comunicările au fost susținute în limba franceză și în limba română.

În cea de a treia zi, activitățile colocviului s-au mutat la Rășinari. În sala de consiliu a Primăriei Rășinari, primarul Bucur Bogdan a ținut o alocuțiune de deschidere, urmată de câteva lansări de carte: Cioran, *Oeuvres*, ediție 2011, în Collection de la Pléiade, editată de Nicolas Cavaillès și Aurélien Demars; Cioran, *Opere* (lucrările românești), editată de Marin Diaconu; Mircea Lăzărescu, *Chin, extaz și nebunie înaltă în secolul XX. Cronica a trei zile, prilejuate de comemorarea centenarului nașterii lui Cioran, povestită de un psihopatolog*; Sara Danièle Bélangier Michaud, *Cioran ou les vestiges du sacré dans l’écriture*. În continuare, a avut loc un spectacol de teatru cu texte inspirate din Cioran, *Din Rășinari spre marginea lumii*, oferit de actrița Genoveva Preda. A fost dezvelit și un bust Emil Cioran în fața casei de Cultură din Rășinari, așezat alături de bustul lui Octavian Goga. Manifestarea s-a încheiat ca de obicei, cu vizita satului natal al lui Cioran și a locurilor lui dragi: Coasta Boacii, Biserica veche, cimitirul, Școala „S.P. Barcianu”.